С Т А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Екатерина Салкова,
определена със Заповед № РД-09-112/05.11.2019 г. на директора на Института за държавата и правото при БАН за член на научното жури за публична защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“
на

Ваня Илиева Илиева – докторант по докторска програма „Наказателен процес“, професионално направление 3.6. Право, научна област „Социални, стопански и правни науки“, на тема:

„ОЦЕНКА НА ДОКАЗАТЕЛСТВАТА И ДОКАЗАТЕЛСТВЕНИТЕ СРЕДСТВА В НАКАЗАТЕЛНИЯ ПРОЦЕС”

1. **Биографични данни за докторанта**

Ваня Илиева Илиева е завършила специалност „Право” в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ през 1995 г., а през 2012 г. придобива образователно-квалификационна степен „магистър“ по специалност „Публични финанси“ в Университета за национално и световно стопанство. След провеждането на задължителния стаж, на 7.03.1997 г. въз основа на издържан държавен теоретико-практически изпит в Министерството на правосъдието придобива юридическа правоспособност. В периода април 1997 г. – юли 2001 г. работи като старши юрисконсулт в Териториална дирекция „Данъчна администрация“ в гр. София. От 23 юли 2001 г. до 29 ноември 2006 г. Ваня Илиева е прокурор в Софийската районна прокуратура, а от 29 ноември 2006 г. до 2 януари 2014 г. – прокурор в Софийската градска прокуратура. От 2 януари 2014 г. до 14 юни 2015 г. Ваня Илиева е командирована на длъжността „прокурор“ в Апелативната прокуратура – София, а от 14 юни 2015 г. до 17 февруари 2017 г. е командирована като прокурор във Върховната касационна прокуратура, след което от 3 април 2017 г. до момента заема длъжността прокурор във Върховната касационна прокуратура

2. **Данни за докторантурата**

Със Заповед № РД-09-3/22.01.2015 г. на директора на Института за държавата и правото при БАН Ваня Илиева Илиева е зачислена като докторант в задочна форма на обучение към Секция „Наказателноправни науки“. В резултат на изпълнението на предвидените в индивидуалния ѝ учебен план дейности, в рамките на удължения в съответствие с правилата срок на докторантурата, със Заповед № РД-09-110/05.11.2019 г. е отчислена с право на защита.

От приложените документи се установява ***съответствие на дисертанта с минималните национални изисквания*** – представен е дисертационен труд и списък с 4 публикации по темата на дисертацията, като същите са публикувани в списание „Правна мисъл“ и в три сборника с доклади от националната докторантска конференция в областта на правните науки, организирана ежегодно от ИДП – БАН.

3. Обща характеристика на дисертационния труд

Дисертационният труд е в ***обем 295 страници*** *и съдържа* ***714 бележки под линия***. Библиографската справка включва ***132 източници***, 121 от които са на кирилица, а останалите на латиница. Дисертационният труд съдържа заглавна страница; съдържание; списък на използваните съкращения; увод; четири глави; заключение и библиография. Приложена е декларация за оригиналност на представеното в процедурата изследване.

Актуалността на темата на дисертационния труд се предпоставя от липсата на съвременно цялостно монографично изследване на въпросите, свързани с оценката на доказателства и доказателствени средства в наказателния процес. Трябва да отбележа, че не всяка тема, която е актуална сама по себе си, води и до актуалност на изследването, защото това зависи от неговото съдържание. За мен е извън съмнение, че представеният за защита от Ваня Илиева дисертационен труд придава изключително актуално звучене на една значима и традиционна за наказателния процес тема чрез комплексното разглеждане на оценката и съобразяване на достиженията на философията, психологията и наказателния процес. **Значимостта** на изследването се обуславя от ежедневната и постоянна дейност на оценяване в практиката по наказателните производства и значението, което има оценката за обосноваността и правилността на постановения акт.

В **увода** е обоснована важността на оценката на доказателства и доказателствени средства за правораздавателния процес, която е мотивирала дисертанта да се насочи именно към тази тема.

Глава първа на дисертационния труд включва исторически анализ на въпросите, свързани с оценката на доказателства и доказателствени средства в наказателния процес; анализ на понятието за оценка, обхващащ теоретичните изследвания и философските основания за възникване и развитие на понятието; разгледани са въпросите, свързани със субекта и обекта на оценка, както поотделно, така и в тяхната взаимовръзка, и накрая е анализирана целта на оценката – разкриването на обективната истина.

Предмет на разглеждане в **Глава втора** е същността и формата на оценката в наказателния процес. При разглеждането на познанието като начин за постигане на истината в наказателния процес са изяснени спецификите на констативната (демонстративна) оценка и на апробативната оценка. Наказателнопроцесуалната доказателствена оценка е отграничена от други понятия като „изследване“ и „обсъждане“ на доказателствени материали, както и от решението на процесуалните органи. Правилно дисертантът, при разглеждането на въпроса за мястото на оценката като съпътстваща допускането на доказателствени материали дейност, обосновава извода, че неин самостоятелен обект се явяват не само доказателствата, но и първият елемент от дефиницията за доказателства – фактическите данни. При разглеждането на въпроса за метода на извършване на оценката в наказателния процес дисертантът аргументирано защитава становището, че член 14, ал. 1 от НПК регламентира вътрешното убеждение като основа за формиране не на оценката на доказателствата, а на решенията на процесуалния орган. Задълбочено са разгледани въпросите, свързани с изискванията за наказателнопроцесуалната доказателствена оценка (формата), като накрая е предложена дефиниция, която отразява в пълнота подробно разгледаните особености, свързани с оценката в наказателния процес.

Глава трета е посветена на процеса на формиране на доказателствената (констативна) оценка. При подробния анализ на оценката на процесуалнорелевантните качества на доказателствата и доказателствените средства (относимост, допустимост, достоверност и достатъчност) са представени достатъчно аргументи за защитеното от дисертанта становище, че „достоверността

е свойство на доказателството, тъй като фактическите данни могат да съдържат вярна или невярна информация, докато доказателствените средства (като процесуално-технически способи за възпроизвеждане на доказателства) само могат да са изготвени според изискванията на закона или да не са, т.е. да са допустими или недопустими“. Принос на дисертацията е извеждането на критерии за достоверност, като освен поставените от закона са анализирани и изтъкнатите в съдебната практика и в правната теория.

В **Глава четвърта** е разгледана доказателствената оценка като основа на процесуалните решения. Приносен момент при анализирането на понятието за завършеност на оценката е разглеждането на въпроса дали относимостта, допустимостта, достоверността и достатъчността са част от понятието доказателствена сила. В резултат на анализа на съдебната практика във връзка с въпроса за обосноваността като регулатор на правилността на оценката, е изведено правилото, че „необосноваността сама по себе си не е касационно основание, но неспазването на изискванията за процесуална форма на оценката са“, като във връзка със същия въпрос са обобщени и редица други основни изводи на ВКС, например по въпроса в кои случаи оценката липсва в мотивите към присъдата или решението (при пресъздаване или фрагментарно изброяване на доказателствени материали, посочването на такива или на част от съдържанието им без яснота каква оценка им дава съдът, защо и какви изводи формира въз основа на тази своя дейност, при липсата на аналитичност и оценъчност на доказателствената съвкупност в съдебния акт, при неяснота, съществени непълноти или противоречия на мотивите). Въз основа на детайлен анализ на съдебната практика са систематизирани изискванията към оценката, които предотвратяват опасността от допускането на грешки, които от своя страна рефлектират върху обосноваността на крайния акт. С важно практическо значение е разглеждането на въпросите за правилност и неправилност на наказателнопроцесуалната доказателствена оценка от гл. т. на особености в зависимост от фазата и стадия на наказателния процес и по-конкретно предвид възможността за даването в последващ момент от наказателния процес на доказателствена оценка по същото наказателно дело, която се различава от предходната оценка на друг процесуален орган. Изчерпателно са разгледани спецификите на експертното заключение и тяхното отражение върху оценката на същото.

Обособяването от дисертанта в края на всяка глава на основните изводи от изследването значително улеснява възприемането на постигнатите резултати.

В **заключението** са аргументирани основните изводи на дисертанта относно необходимите нормативни промени, чрез които би се постигнала по-добра правна уредба на процесуалната дейност във връзка с оценката на доказателства и на доказателствени средства.

4. Оценка на научните и научно-приложните приноси

Представеният дисертационен труд показва задълбочени теоретични знания на дисертанта по научната специалност „Наказателен процес” и разкрива способности за самостоятелно научно мислене и творчески подход към изследваните въпроси. Задълбочено и коректно е анализирана значителна по обем научна литература и съдебна практика, направен е исторически и сравнителноправен анализ на разглежданите въпроси. Високата стойност на изготвените анализи се обуславя и от широкото прилагане на интердисциплинарен подход, при което са съчетани успешно задълбочените проучвания на дисертанта в областта на философията и психологията с тези в областта на наказателния процес. С характерна за опитен изследовател задълбоченост е проследена научната полемика по разглежданите

въпроси, при което дисертантът със завидна смелост аргументира собствената си позиция по едни от най-сложните въпроси в наказателния процес. В автореферата коректно са посочени основните научни приноси от проведеното изследване, като освен тях могат да се посочат и редица други приносни моменти, част от които са отбелязани в най-общи линии по-горе. Изцяло споделям определянето на приносните моменти от дисертанта (очертаване на характеристиките на субекта и на обекта на наказателнопроцесуалната доказателствена оценка; изясняване на целта на доказателствена оценка; очертаване на същността и предмета на търсената в наказателния процес истина; очертаване на последователността в оценъчния процес и др.). С приносен характер са изведените предложения de lege ferenda: за включването на етапа на оценка на доказателствата и доказателствените средства в чл. 107 от НПК, за изменение на Наредба № 3 от 23.02.2017 г. за показателите и методиката за атестиране и критериите за отчитане степента на натовареност на прокурори и следователи и на административни ръководители и техните заместници, за изменение на чл. 246, ал. 1 НПК, за изричното предвиждане на основните процесуални показатели на доказателствата и доказателствените средства, които подлежат на оценка. Направените предложения са подробно мотивирани и заслужават обмислянето им от страна на законодателя.

Дисертационният труд се характеризира с правилна употреба на термините, прецизност в изказа и четивен стил.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантът има 4 публикации по темата на дисертацията, които са поместени в специализирано правно издание и в сборници от научни конференции, организирани от Института за държавата и правото при Българската академия на науките, като всички издания са включени в Националния референтен списък на Националния център за информация и документация. Чрез публикациите и представените на конференциите доклади е осигурена възможност за запознаване на научната общност в България с основни тези от дисертационното изследване и за апробиране на резултатите от него.

6. Оценка на автореферата

Изготвеният автореферат в структурно отношение съдържа три части: (1) Обща характеристика на дисертационния труд; (2) Кратко изложение на дисертационния труд; (3) Списък на публикациите по темата на дисертацията. В първата част е обоснована актуалността на изследването, посочени са предмета, задачите и методите на изследването, изведени са научните приноси на дисертационния труд, обосновано е практическото значение на изследването, представена е общата информация относно обема и структурата на дисертацията. В останалите части на автореферата е представено накратко съдържанието на дисертационния труд в отделните му части, изведени са направените предложения за усъвършенстване на законодателството и са посочени публикациите на автора по темата на дисертационния труд. Авторефератът коректно отразява съдържанието на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Проявената самокритичност и старателност при съобразяването на бележките, давани на дисертанта по време на докторантурата, са допринесли за свеждането до минимум на възможните критични бележки, каквито допускам, че е възможно да бъдат отправени, както към всяко човешко творение. Без колебание

обаче бих препоръчала публикуването на дисертационния труд, чиито приноси от научен и научно-приложен характер са извън съмнение.

8. Заключение

В заключение, за защита е представено едно цялостно, значимо и задълбочено научно изследване. Представеният за защита дисертационен труд отговаря на всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България – показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по специалността „Наказателен процес", разкрива способностите на кандидата за самостоятелно научно мислене и творчески подход към изследваните теми и съдържа научни и научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. Поради това убедено изразявам своето положително становище и предлагам на членовете на научното жури да гласуват положително за придобиване на образователната и научна степен „доктор" от Ваня Илиева Илиева.

Член на научното жури:
доц. д-р Екатерина Салкова